

Bilaga till rapport 2017:45

Relation mellan åtgärderna i Länsstyrelsens regionala handlingsplaner för klimatanpassning

I den här bilagan återfinns de åtgärder som fanns med i Länsstyrelsens Regionala handlingsplan för klimatanpassning – Västra Götalands län (rapport nummer 2014:40). Vi beskriver också hur åtgärderna i Regional handlingsplan för klimatanpassning i Västra Götalands län 2018–2020 relaterar till åtgärderna i den förra planen. Många av åtgärderna där Länsstyrelsen är ansvarig har vi arbetat med under de år som den gamla handlingsplanen gällde och vi tar åtgärderna vidare i delvis andra former i fortsatt arbete. För mer information om det arbete som genomförts under 2014–2016 hänvisar vi till rapport nummer 2016:56 som innehåller uppföljningen av den gamla handlingsplanen.

Länsstyrelsens åtgärder

Åtgärder i handlingsplanen från 2014	Kommentar och hänvisning till åtgärd i handlingsplanen för 2018–2020
Övergripande förutsättningar för anpassning till ett förändrat klimat	
Utbildning och information till politiker och tjänstemän i länets kommuner för att förmedla kunskaps- och planeringsunderlag. Detta ska inkludera ett pass särskilt riktat till kommunens politiker.	Ingår i åtgärderna: I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner.
Skapa tillfällen för dialog kring klimatanpassningsfrågor på regional nivå där kommuner och sektorsmyndigheter kan mötas och forskning och praktik kopplas ihop.	Ingår i åtgärderna: P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet I.1 Göra en framtidsspaning för länet utifrån klimatförändringarna. I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner. I.7 Deltagande i miljönätverket ENCORE
Inventera kunskapsunderlag och skapa (alternativt förmedla befintliga) korta komprimerade versioner med checklistor och goda exempel som kommunerna kan använda i klimatanpassningsarbetet.	Ingår i åtgärderna: P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner. Samt åtgärder enligt kommunikationsplan.
Uppföljning och återkoppling av de åtgärder som har identifierats i den här handlingsplanen.	Åtgärden genomfördes under 2016 och resultatet återfinns i Länsstyrelsens rapport nummer 2016:56.

<p>Älvsamordningsgrupper bör användas som forum för att skapa samsyn om strategier för skydd mot negativa konsekvenser av översvämning.</p>	<p>Ingår i åtgärd: I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper Ä.1 Strategi för samordnad hantering av översvännings- och skredriskerna kring Väner och Göta älv</p>
<p>Undersöka möjligheten till ett EU-projekt inom nätverket ENCORE tillsammans med några övriga regioner i Europa. Projektidén syftar till att göra en fallstudie för att studera beslutsstrukturer och politiska verktyg som behövs för att lösa konflikter och öka deltagandet i beslut om klimatanpassningsåtgärder som sträcker sig över administrativa gränser.</p>	<p>Projektidén har inte fått EU medel. Länsstyrelsen fortsätter dock sitt deltagande i nätverket ENCORE. Ingår i åtgärd: I.7 Deltagande i miljönätverket ENCORE</p>
<p>Hantering av översvänningsriskerna vid Väner.</p>	<p>Ingår i åtgärd: I.6 Integrera klimatanpassning i fysisk planering enligt Plan- och Bygglagen Ä.1 Strategi för samordnad hantering av översvännings- och skredriskerna kring Väner och Göta älv</p>
<p>Aktivt fortsatt arbeta för att minska skredriskerna i Göta älv dalen utifrån regeringsbeslut baserat på SGI:s regeringsuppdrag för Göta älvutredningen och Delegation för klimatanpassningsinsatser avseende skredrisker i Göta älv dalen.</p>	<p>Ingår i åtgärd: Ä.1 Strategi för samordnad hantering av översvännings- och skredriskerna kring Väner och Göta älv</p>
<p>Slutföra arbetet med att ta fram en ny tappningsstrategi för Väner.</p>	<p>Fortsatt arbete med frågor kopplat till tappningen av Väner ingår i åtgärd: Ä.1 Strategi för samordnad hantering av översvännings- och skredriskerna kring Väner och Göta älv</p>
<p>Klimatanpassning i fysisk planering</p>	
<p>Ta fram ett samlat stöd till kommunerna gällande olika typer av klimatanpassningsåtgärder och hur dessa kan hanteras i den fysiska planeringen.</p>	<p>Genomfört genom rapport nummer 2016:51, Planeringsunderlag avseende klimatfrågor. Fortsatt arbete sker genom åtgärderna: R.1 Regionala riktlinjer för klimatanpassning</p>

	<p>P.2 Regional handlingsplan för grön infrastruktur</p> <p>I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper</p> <p>I.6 Integrera klimatanpassning i fysisk planering enligt Plan- och Bygglagen</p>
<p>Inventera, sammanställa och förmedla befintliga kunskapsunderlag och rekommendationer för byggande för att motverka värmeböljors effekter i större tätorter.</p>	<p>En förstudie avseende värmebölja sammanställdes 2016. Fortsatt arbete med värmeböljor kopplat till fysisk planering ingår i:</p> <p>P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet</p> <p>I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper</p> <p>I.6 Integrera klimatanpassning i fysisk planering enligt Plan- och Bygglagen</p>
<p>Uppdatering av klimatanalysen, steg 1 för havet under år 2014. Övrig översyn/uppdatering av den regionala klimatanalysen under år 2015.</p>	<p>Åtgärden är genomförd. Aktuell klimatanalys för länet nås via Länsstyrelsens webbsidor för klimatanpassning.</p>
<p>Översyn och utveckling av planeringsunderlaget Stigande vatten.</p>	<p>Ingår i åtgärd:</p> <p>R.1 Regionala riktlinjer för klimatanpassning</p>
<p>Människors hälsa och säkerhet - risk och sårbarhet och krisberedskap</p>	
<p>Utveckla arbetet med att integrera klimatanpassning i risk- och sårbarhetsanalyser på regional och kommunal nivå (inventering, riskvärdering och scenarioanalyser). Detta innefattar arbetet med Länsstyrelsens regionala analys och stöd till kommunerna gällande risk- och sårbarhetsanalys på kommunal nivå.</p>	<p>Ingår i åtgärd:</p> <p>P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet</p> <p>I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner</p> <p>I.4 Workshopar/Övningar med fokus på klimatrelaterade risker</p> <p>Ä.2 Stöd för implementering av klimatanpassningsaspekter i Länsstyrelsens ärendehandläggning, planer, program och annat löpande arbete</p>

<p>Inventera vilket underlag och stöd som finns gällande klimatförändringarnas påverkan på samhällsviktig verksamhet och sammanställa ett stödmaterial som kommunerna och Länsstyrelsen kan använda för att arbeta med detta.</p>	<p>Åtgärden är genomförd och återfinns därför inte i den här handlingsplanen.</p> <p>Det PM som blev resultatet av åtgärden nås via Länsstyrelsens webbsidor för klimatanpassning.</p>
<p>I samarbete mellan Länsstyrelsen och Västra Götalandsregionen stämma av kunskapsläge och underlag gällande sjukdomsrisker och andra hälsoeffekter kopplade till klimatförändringen.</p> <p>Identifiera behov av kunskapsunderlag som behöver förmedlas till länets kommuner.</p> <p>Utifrån detta sammanställa ett kunskaps-/planeringsunderlag till stöd för kommunerna.</p>	<p>Åtgärden har inte genomförts. Länsstyrelsen har valt att inte inkludera den i den här handlingsplanen. Anledningen är att det sedan den gamla handlingsplanen sammanställdes, har tagits fram mycket material av andra myndigheter som kan användas även av olika aktörer inom Västra Götalands län. Mer information går att hämta via Klimatanpassningsportalen.</p> <p>Folkhälsoaspekter inkluderas också i planerad temadag som ligger i åtgärd:</p> <p>I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner</p>
<p>Öka kunskapen om och utveckla beredskap för värmeböljor inom Västra Götalands län.</p>	<p>Ingår i åtgärd:</p> <p>I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper</p> <p>I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner</p> <p>I.4 Workshopar/Övningar med fokus på klimatrelaterade risker</p>
<p>Vattenkvalitet och dricksvattenförsörjning</p>	
<p>Utökad uppföljning av råvattenkvalitet både vad gäller ytvatten och grundvattnet.</p>	<p>I uppföljningsrapporten skriver vi att åtgärden kommer att formuleras om alternativt tas bort, då den inte motsvarar hur Länsstyrelsen i praktiken arbetar.</p> <p>Åtgärden fångas delvis i åtgärd:</p> <p>P.3 Regional vattenförsörjningsplan</p>
<p>Utökad tillsyn på tillståndspliktiga anläggningar kopplade till kommunala avloppsreningsverk och tillhörande ledningsnät inklusive system och ledningar för dagvattenhantering.</p>	<p>Integration av klimatanpassningsaspekter i tillsyn ingår i åtgärd:</p> <p>I.5 Integrera klimatanpassning i prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet</p>

Utökad tillsyn av förorenade områden, industrier och andra miljöstörande verksamheter samt potentiella föroreningskällor i övrigt i områden med översvämningsrisk.	Integration av klimatanpassningsaspekter i tillsyn ingår i åtgärd: I.5 Integrera klimatanpassning i prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet
Vattenråden bör användas som ett forum för att diskutera och samråda kring behovet av klimatanpassningsåtgärder som berör vattendragen i länet.	Ingår i åtgärd: I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper
Utökad avsättning av skyddszoner i jordbruksmark samt återskapande av svämplan och våtmarker i anslutning till riskutsatta vattendrag för att minska jorderosion och näringsämnesläckage samt minska de direkta effekterna av översvämningar.	Arbete pågår genom projektet Naturvårdsanpassade åtgärder mot översvämning. Fortsatt arbete ingår i åtgärd: I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner
Areella näringar - Jordbruk och Skogsbruk	
Utveckla tillsynsvägledning med efterföljande kompetensinsats till miljöinspektörer och andra berörda yrkesgrupper.	Ingår i åtgärd: I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner
Bygga vidare på pågående stöd och informationsinsatser för att arbeta med markvård som samtidigt är klimatanpassningsåtgärder.	Fortsatt arbete ingår i åtgärd: I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner
Utveckla rådgivningen kring skötsel av betesmarker och kring hur ökade problem med parasiter ska kunna hanteras.	Fortsatt arbete ingår i åtgärd: I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner

<p>Utveckla det strategiska arbetet med vattenfrågor inom jord- och skogsbruk genom att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utnyttja naturgivna förutsättningar (ex svämplan), att efterlikna svämplan (tvåstegsdiken) <p>Hitta framtidens skötselstrategier för mer ordinära diken.</p>	<p>Fortsatt arbete ingår i åtgärd:</p> <p>I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper</p> <p>I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner</p>
<p>Utreda hur vi på regional nivå kan arbeta med livsmedelsförsörjningsfrågor ur ett klimatanpassningsperspektiv.</p>	<p>Ingår i åtgärd:</p> <p>P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet</p> <p>I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper</p> <p>I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner</p>
<p>Utbildning och information</p> <ul style="list-style-type: none"> • Till politiker, skogstjänstemän och markägare i länets kommuner för att förmedla kunskap och planeringsunderlag för ett klimatanpassat/förändrat skogsbruk. • Om effekter av för stora viltstammar relativt födotillgången och ökade problem med betesskador. 	<p>Ingår i åtgärd:</p> <p>P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet</p> <p>I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper</p> <p>I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner</p>
<p>Informera markägare om alternativ användning av översvämningsmarker för att få in ett risktänkande gällande markanvändning.</p>	<p>Ingår i åtgärd:</p> <p>P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet</p> <p>I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper</p> <p>I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner</p>

Naturmiljö

Utbildningsinsatser för kommunerna:

- Ekosystemtjänster och deras koppling till klimatanpassning
- Naturvårdsanpassning av klimatanpassningsåtgärder

Ingår i åtgärd:

P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet

P.2 Regional handlingsplan för grön infrastruktur

I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper

I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner

I pilotprojekt arbeta med svämplan i ett avrinningsområde:

- Låta det svämma över på lämpliga ställen
- Ersättningsystem till markägare
- Goda exempel som visningsobjekt.

Åtgärden pågår genom projektet Naturvårdsanpassade åtgärder mot översvämning. Pilotprojekt genomfört och finns redovisad i rapport nummer 2016:34. Åtgärden finns därför inte med i den här handlingsplanen.

Initiera och stödja verksamheter som skapar och återskapar våtmarker, både stora och små arealer.

Ingår i åtgärd:

P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet

P.2 Regional handlingsplan för grön infrastruktur

I.2 Informationsmaterial till olika målgrupper

I.3 Kunskapsförmedling till länets kommuner

Stärka samarbetet mellan Länsstyrelsen, Trafikverket och kraftbolag för att utbyta erfarenheter och utveckla arbetet för mer och bättre nätverk av gröna korridorer/grön infrastruktur.

Detta arbete tas vidare inom arbetet med regional handlingsplan för grön infrastruktur - Åtgärd P.2 Regional handlingsplan för grön infrastruktur

GIS-analys över platser där havsstrandängarna kan inta högre marklägen. Jämförelse mellan dagens areal och potentiella arealer. Redovisning av potentiella arealers markanvändning.

Åtgärden är genomförd och återfinns därför inte i den här handlingsplanen.

Medvetandegöra vikten av att skydda och bevara olika subpopulationer av arter i havet (för en större genbank), så att olika genuppsättningar bevaras.

Ingår i åtgärd:

<p>Olika populationer med olika genupsättning kan ha olika förmåga att stå emot klimateffekterna.</p>	<p>P.1 Ta fram delregionala kunskaps- och planeringsunderlag för olika geografiska områden inom länet</p>
<p>Inventera arter och habitat som är hotade av klimatförändringarna direkt eller indirekt.</p>	<p>Ingår i åtgärd: P.2 Regional handlingsplan för grön infrastruktur</p>
<p>Kartläggning av invasiva arters spridning med anledning av klimatförändringarna.</p>	<p>Detta arbete pågår och lyfts därför inte specifikt i den här handlingsplanen.</p>
<p>Samverkansprojekt för att höja deltagarnas kunskap om biologisk mångfalds betydelse för ekosystemtjänster och mänsklig välfärd i ett modellområde.</p>	<p>Sökta EU-projekt utifrån denna aktivitet har fått avslag. Vidare arbete fortsätter inom ramen för: P.2 Regional handlingsplan för grön infrastruktur I.7 Deltagande i miljönätverket EN-CORE</p>
<p>Fortsatt arbete med revidering av skötselplaner för länets naturreservat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utveckla en ny mall för skötselplaner för skyddade områden med infogade erfarenheter från den analys och revidering av skötselplaner med klimatanpassning som genomförts i klimatprojekt 2013. • Skötselplanemallen ska implementeras i områdesskyddshandläggarnas arbete. 	<p>Åtgärden är genomförd. Skötselplanemallen används i löpande arbete. Åtgärden återfinns därför inte i den här handlingsplanen.</p>
<p>Minska stressen för marina organismer genom att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • minska utsläppen av närsalter för att minska risken för syrebrist och algpåväxt • åtgärda enskilda avlopp • minska avrinningen från jordbruk • anlägga våtmarker • bygga tömningsstationer för båtavlopp <p>väga in klimatperspektivet vid prövningar som rör utsläpp till havs.</p>	<p>Ingår i åtgärd: Ä.2 Stöd för implementering av klimatanpassningsaspekter i Länsstyrelsens ärendehandläggning, planer, program och annat löpande arbete</p>

Kulturmiljö

I ett samarbetsprojekt mellan Länsstyrelsen och Västarvet genomföra projektet "Kulturarv och klimatförändringar i Västra Götaland".

Projektet är genomfört och resultaten kommer att implementeras i löpande arbete.

Fortsatt arbete ingår i åtgärd:

Ä.2 Stöd för implementering av klimatanpassningsaspekter i Länsstyrelsens ärendehandläggning, planer, program och annat löpande arbete

---

Rekommenderade åtgärder på kommunal nivå

Åtgärder i handlingsplanen från 2014	Kommentar
Övergripande förutsättningar för anpassning till ett förändrat klimat	
Alla kommuner bör se över hur klimat- anpassningsarbetet ska samordnas inom kommunen.	Ersätts av åtgärd O.1. Bygg upp eller vidareutveckla en struktur för att inom kommunens organisation arbeta med klimatanpassning och verka för att kli- matanpassningsperspektivet genomsy- rar den kommunala verksamheten.
Alla kommuner bör ta ett aktivt beslut gällande om kommunen har behov av en kommunal klimatanpassningsplan och i så fall dess omfattning. Beslut med motivering bör förmedlas till Länsstyrelsen.	Ersätts av åtgärderna: O.2 Analysera vilka utmaningar som klimatförändringarna kan föra med sig för kommunen och använd detta som grund för vidare arbete. O.3. Integrera klimatanpassning i be- fintliga planer och processer. O.4 Fatta beslut om kommunen ska sammanställa en kommunal klimatan- passningsplan som ett eget dokument och i så fall vilka verksamhetsområden och klimateffekter den ska omfatta, samt hur den ska tas fram och förval- tas.
Klimatanpassning i fysisk planering	
Kommunerna bör integrera klimatan- passningsperspektivet i högre grad i fysisk planering för byggande och in- frastruktur.	Ersätts av åtgärd: F.1 Integrera klimatanpassningsper- spektivet i fysisk planering för byg- gande och infrastruktur.
Kommunerna bör vid planering an- vända mångfunktionella lösningar/lös- ningar med synergieffekter för hållbar stadsutveckling.	Ersätts av åtgärd: F.2 Sträva vid planering efter att an- vända mångfunktionella ytor och lös- ningar med synergieffekter för hållbar sammansamhällsutveckling.
Kommunen bör kartlägga översväm- nings- och skredrisker inom sitt geo- grafiska område i syfte att identifiera befintlig riskutsatt bebyggelse och in- frastruktur. Vid val av skyddsåtgärder bör både tekniska och biologiska skydd övervägas.	Ersätts av åtgärd: F.3 Identifiera behov och komplettera befintliga översiktliga karteringar av översvännings- och skredrisker.

Modernisering av system för omhändertagande av dagvatten.

Ersätts av åtgärd:

F.4 Modernisera systemen för omhändertagande av dagvatten.

Kustkommunerna bör utreda behovet av lämpliga skyddsåtgärder mot stigande havsnivåer.

Ersätts av åtgärd:

F.5 Utred behovet av lämpliga skyddsåtgärder mot stigande havsnivåer. (Gäller kustkommuner)

Människors hälsa och säkerhet - risk och sårbarhet och krisberedskap

Kommunerna bör integrera klimatanpassningsfrågor i sin risk- och sårbarhetsanalysprocess i inventering, värdering och scenariobedömningar av risker.

Ersätts av åtgärd:

B.1 Beakta den ökade risken för extrema väderhändelser och naturolyckor i kommunens arbete med krisberedskap och skydd mot olyckor. Anpassa åtgärder för att kunna bemöta de utmaningar som detta medför.

Kommunerna bör se över hur samhällsviktig verksamhet inom kommunen klarar klimatrelaterade risker så som värmeböljor, översvämningar, stormar, skogsbrand, ras och skred.

Ersätts av åtgärd:

B.2 Beakta klimatförändringarnas effekter i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet inom kommunens geografiska område.

Kommunen bör inventera och kartlägga utsatta grupper vid värmebölja för att kunna genomföra riktade insatser i händelse av vädervarning värmebölja.

Har tagits bort i den nya handlingsplanen, då denna aktivitet bör ingå i arbetet med risk- och sårbarhetsanalys och skydd av samhällsviktig verksamhet och därmed är en del av åtgärderna B.1 och B.2.

Vattenkvalitet och dricksvattenförsörjning

Alla kommuner bör ta fram lokala vattenförsörjningsplaner som tar hänsyn till klimatförändringarnas påverkan på vattenförsörjningen.

Ersätts av åtgärd:

V.1 Ta fram en lokal vattenförsörjningsplan som tar hänsyn till klimatförändringarnas påverkan på vattenförsörjningen.

Alla kommuner bör intensifiera sitt arbete med inrättande av vattenskyddsområden för att minska risken för förorening av dricksvattentäkter.

Ersätts av åtgärd:

V.2 Kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen.

Alla kommuner bör analysera behov av och genomföra åtgärder på vattenverk för att hantera försämrade råvattenkvalitet på grund av klimatförändringarna, till exempel ökad förekomst av mikroorganismer.

Ersätts av åtgärd:

V.3 Analysera behov av och genomför åtgärder på vattenverk för att hantera försämrade råvattenkvalitet på grund av klimatförändringarna.

Utökad tillsyn på anmälningspliktiga anläggningar kopplade till kommunala avloppsreningsverk och tillhörande ledningsnät inklusive system och ledningar för dagvattenhantering.

Ersätts av åtgärd:

T.2 Utöka tillsynen på kommunala avloppsreningsverk och tillhörande ledningsnät inklusive system och ledningar för dagvattenhantering.

Areella näringar - Jordbruk och Skogsbruk

Alla kommuner bör arbeta med sitt jordbruks/skogsbruksmarkinnehav (genom sina arrendatorer eller via sitt aktiva brukande) så att de går före med gott exempel genom att klimatanpassa både naturmiljön och påverkan på bebyggelse och exempelvis göra plats för vatten, samt underlätta ekosystemtjänster.

Ersätts av åtgärd:

J.1 Arbeta med klimatanpassning av kommunens jordbruks/skogsbruksmark på ett sätt som tar hänsyn till produktionsförutsättningar och naturmiljön.

Klimatanpassa bebyggelse genom att exempelvis göra plats för vatten, samt underlätta ekosystemtjänster på kommunens mark.

Alla kommuner bör se över de markavvattningsföretag som de är delaktiga i eller som de släpper vatten till.

Ersätts av åtgärd:

J.2 Gör en sammanställning över de markavvattningsföretag som kommunen är delaktig i eller släpper vatten till.

Naturmiljö

Kommunerna bör planera för att synliggöra, säkra och utveckla ekosystemtjänster i och kring tätorterna.

Ersätts av åtgärderna:

G.1 Genomför åtgärder enligt den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur.

G.2 Genomför ekosystemtjänstanalyser och planera för en ekosystembaserad klimatanpassning.

Kommunerna bör väga in klimatanpassningsaspekter i skötselplanerna för sina naturreservat.

G.5 Väg in klimatanpassningsaspekter i skötselplanerna för kommunens naturreservat.

Kulturmiljö

-

Den förra handlingsplanen innehöll ingen åtgärd på kommunal nivå kopplat till kulturmiljö.
